

Tartalomjegyzék

Összefoglalás	4
FÖLDTANI ÖRÖKSÉGÜNK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	
A KAB-HEGY ÁLTALANOS JELLEMZÉSE	5
CÍMŰ	6
AJKA	6
Büdö-lik	6
Padragi-zomboly	6
Padragi-sziklak-barlang	6
Pokol-lik	6
Bányahasadék	7
KÖZÉPISKOLÁS PÁLYÁZAT	
KAPOLCS	7
Pokol-lik	7
NAGYVAZSONY	7
Bagiás 1-2.-víznyelőbarlang	7
Fortuna-barlang	8
Hatász Árpád-barlang	8
Mácska-lik	8
Óregkőves-víznyelőbarlang	8
KAB-HEGY	
NYIRAD	9
Darvasó-barlang	9
A GYÖNYÖRŰ TÁJ	
PULA	9
Farkas-arki 2.-barlang	9
Fula-bazilika-barlang	9
Kardos Boglárka	
TALIANDÓROGD	10
Pokol-lik	10
TAPOLCA	10
Tapolcai-nyelvarlang	10
Farkas-barlang	10
URADT	10
Császár-nyelvarlang	10
A pályázati kiírásban kért adatok:	11
1./ A pályázó neve: Kardos Boglárka 9. osztályos, 15 éves	11
Cím: 1172 Budapest, Jászladány u. 55.	11
Tel.: 257-80-60	11
2./ Kategória: I. kategória	11
3./ Iskola neve: Lónyay Utcai Református Gimnázium és Kollégium	12
1092 Budapest, Kinizsi u. 1-7.	12
Tel.: 216-51-38	14
4./ Felkészítő tanár neve: Pál Melinda, Székely Ilona.	15
Fotó mellékletek	16

2003.

Tartalomjegyzék

Összefoglalás.....	3
Előzmény	4
A KAB-HEGY ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE.....	5
AJKA.....	6
Bújó-lik.....	6
Padragi-zsomboly.....	6
Padragi-sziklák-barlangja.....	6
Pokol-lik	6
Bányahasadék.....	7
KAPOLCS.....	7
Pokol-lik	7
NAGYVÁZSONY	7
Baglyas 1-2.-víznyelőbarlang.....	7
Fortuna-barlang	8
Halász Árpád-barlang.....	8
Macska-lik.....	8
Öregköves-víznyelőbarlang.....	8
NYIRÁD.....	9
Darvastó-barlang	9
PULA.....	9
Farkas-árki 2.-barlang.....	9
Pulai-bazaltbarlang	9
TALIÁNDÖRÖGD	10
Pokol-lik.....	10
TAPOLCA.....	10
Tapolcai-tavasbarlang.....	10
Kórház-barlang.....	10
ÚRKÚT	10
Csárda-hegyi-barlang	10
Dozmat-réti-víznyelő.....	11
Zsófiapusztai-víznyelőbarlang	11
ÖCS	11
Pliocén puhatestű fauna Öcsről	11
Öcsi források	11
Alginit bánya	12
Barlangkutató Múzeum	12
Felhasznált irodalom	14
Mellékletek.....	15
Fotó mellékletek.....	16

Összefoglalás

A Kab-hegy ős elnevezése szent égi fekete követ jelent, eredetileg kaba-nak hívták őseink (keve, köve). A Kab-hegy és környékének őseredetét hosszan lehetne még sorolni. Padragkút, Öcs és a mellette lévő őstemető, stb. További érdekesség, hogy a név magyar származását bizonyítja az is, hogy a kaba gyökét /kab/ megfordítva a bak szavunkat kapjuk. A bak jegy színe a fekete, és a kő az egyik attribútuma! Azt viszont nem tudom, hogy mennyire véletlen, de én is és édesapám is éppen s bak jegyében születünk. A Kab-hegy tehát fekete kő hegyet jelez. Ez teljes mértékben igaz, mert köztudott, hogy a földtörténeti korokban a dolomitos, mészkő alapú hegyet középtájékon egy vulkán lőtte át, több szakaszban magasra építette a kiömlési kőzet, így valóban abban a korban fekete égbetörő hegyet épített. A vulkáni tevékenység azonban korán befejeződött és újabb üledékes rétegek rakódtak rá, a hegy lábánál mangánérc, szén, édesvízi mészkő, egész lent pedig bauxit. Ezeket ma humuszos erdőség található, de található olyan hely, ahol még az sem. Lásd a darvastói felszíni bauxitbányát, vagy az úrkuti mangánérc bányát. A területet a fenti ércelőfordulások miatt már régóta lakják, bányásszák. Az egykor bővizű patakok, víznyelők, források a hegylábaknál elapadtak a bányák vízkivitele miatt. A hegy derékszögében a vizek a föld alá futnak, van ahol egészen nagy mennyiségben. A megfigyelések, terepbejárások pedig komoly lázba hozzák a barlangkutatókat, hisz a különböző vastagságú bazalttakaró nem mindenhol lepte be az üledékes kőzeteket, így az alattuk kioldódó, könnyebben pusztuló kőzetek felszíni berogyásokat, felszín alatti üregeket, barlangokat hoztak létre. Nincs kizárva a nagy barlang létezése sem, amelynek felkutatására invitáljuk a kedves olvasót.

Előzmény

A környéket barlangkutató szemmel már 1935-ben Bertalan Károly látogatta és kutatta. 1977-ben állította össze a környéken található barlangok leírását. 1959-ben Leél-Össy Sándor kutatta meg a Fenyvesi-viznyelőt (M2), és ugyanabban az évben készítette el Dr. Kessler Hubert „Az országos forrásnyilvántartás” című munkáját, amely ténylegesen dokumentálja az akkori forrásviszonyokat. Az 1960-as években Markó László vezetésével a Veszprémi Barlangkutató Csoportot komoly feltáró és dokumentációs munkát kezdett el a területen. A csoport megszűnése után előbb az Alba Regia Barlangkutató Csoport, majd az Ajkai Cholnoky Jenő Barlangkutató csoport Gyurman Csaba vezetésével végzett rendszeres feltáró tevékenységet. Napjainkban gyakorlati feltáró kutatás a Bakonyi Barlangkutató Szövetség szervezésében történik. Kab-hegy és környékével közelebbről 1999 után ismerkedtünk meg, amikor édesapánk egy kis parasztházat vásárolt Öcsön, a Kab-hegy lábánál. A házat rendbetettük, felújítottuk, nyáron a Balatont, télen a gyógyfürdőket látogattuk meg, az év nagy részében pedig Kab-hegyet és környékét jártuk be. A hegyen lelkes barlangkutatókkal találkoztunk és rögtön be is léptünk a szövetségbe. Később Öcs falu hozzákapcsolódott a Művészetek Völgye fesztiválhoz. Ez adta az ötletet és nagy lelkesedéssel létrehoztunk egy Barlangász Múzeumot. A Barlangkutató Háznak nagy sikere lett, és a völgy egyik legjobb kiállítása címet kapta. További célkitűzésünkkel - elődeink nyomdokain elindulva - arra vállalkoztunk, hogy a nagy barlang reményében, a feltáró kutatások mellett bejárjuk az összes barlangot a területen és megvizsgáljuk a végpontokat, gyenge pontot remélve. Ma a barlangokat a könnyű kezelhetőség szempontjából a Nemzeti Park 4 430-as Kataszteri Tájégség lapja alapján kezelhetjük. Mivel a terület nagy, így települési egységekre osztották fel ABC sorrendben. Mi is ez alapján indulunk el, természetesen csak a barlangtanilag érdekesnek tartott helyeket közöljük, illetve amelyeket eddig megismertünk. Ezeket a mellékelt, listán adjuk közre. A barlangok neve előtt a kataszteri számukat adjuk meg, ami előtt nincs azok olyan barlangtanilag érdekes objektumok, amelyeket fontosnak tartottunk a felsorolásba bevenni. A barlangokat egyfelől, mint turisztikai látnivalókat írjuk le, másfelől pedig a végpont vizsgálatok után a továbbjutási lehetőségeket taglaljuk.

A KAB-HEGY ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

Kirándulásunkat a Kab-hegy csúcsán kezdjük, a tágabb terület után végül Öcs faluba érkezünk. A csúcstról amerre csak ellát a szem gyönyörű a táj. Vannak részek ugyan, amelyek nem tartoznak már közvetlen a hegyhez, de az ember a csúcson állva úgy látja, mintha minden egybetartozna. A geológiáját már összefoglalónkban ismertettük, most az első állomás a csúcson található barlangkutató ház, mely honvédelmi létesítmény. Ezt ma a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége bérli, és kulturált bázist biztosít az egyesület tagjai számára, akik kollektív gyakorlati feltáró táborokat bonyolítanak le az év minden szakában. A kívülálló érdeklődőket szeretettel látják, a kaland garantált!

A Kab-hegy önálló tömbje a dunántúli bazaltvulkánosság legnagyobb összefüggő képviselője. Felszínét mintegy 35-40 km²-es területen bazalttakaró borítja, vulkáni kúpját minden oldalról eróziós völgyek szabdalják. A meredek esésű tetőrégió ÉK-től NY-ig húzódó oldalán 360-500 m tszf. magasságban egy nagyobb, déli oldalán 300-330 m tszf. magasságban pedig egy kisebb fennsík helyezkedik el. A karsztobjektumok túlnyomó része ezeken található, részben a bazalthatár peremén, illetve a bazalttakarón nyíló mészkő kibúvásokon, részben magán a bazaltfelszínen. A terület alaphegységét főként triász és eocén karbonátos kőzetek alkotják. A kréta kor vége felé - trópusi éghajlati körülmények között - nagyarányú karsztosodás ment végbe, melynek következtében a jura és kréta üledékes kőzetek a központi zónában teljesen lepusztultak. A denudáció nyomai az úrkúti Csárda-hegyen, a mangánbányászat nyomán felszínre táruló "őskarszt" területén ma is láthatók. A 4-500 m magas alaphegységre a pliocén végi vulkán tevékenység során három fázisban halmozódtak fel a lávakőzetek, melyek kiömlési rétegeit vízzáró bazaltnyirok tagolja (1. számú melléklet). A Kab-hegy felszíni vízhálózata fejletlen, jelentősebb vízfolyás a földtani sajátosságok miatt nem alakulhatott ki. A bazalttakarón átszivárgó vizek a vízzáró nyirokréteg mentén kényszerpályán mozogva számtalan időszakos forrásban lépnek újra felszínre a bazaltperemnél, vagy a kiömlési rétegek határán. A források 2-3 hónapig működnek, vizük a fennsík víznyelőit táplálja, vagy elszivárog a karsztos völgytalpakon. A Kab-hegy környékén működő karsztforrás jelenleg nincs. Egyes források ugyan karsztos kőzetből nyerik vizüket, de ezek csak a hegylábi övezet vízzáró képződményei felett tározódó rétegvizekkel állnak kapcsolatban. A regionális karsztvízrendszer 130-270 m tszf. magasságban húzódik, így a domborzati viszonyok alapján 130-220 m relatív mélységű karsztjáratokkal lehet számolni.

A vulkáni csúcsról lefutó vizek 128 víznyelőt és töbröt hoztak létre, melyek túlnyomó része az északi nagy fennsíkon helyezkedik el. Az árokkal rendelkező, időszakosan aktív víznyelők fejlettsége és mérete bakonyi viszonylatban egyedülálló, nyelő kapacitásuk gyakran több ezer liter/perc (2. számú melléklet). A felszíni karsztformák alatt a vizsgálatok szerint több egymástól független barlangrendszer húzódik (3. számú melléklet).

AJKA

5. Bújó-lik

Helye: Kab-hegyen a Király-kúti és a Csörgő-kőtől induló nyiladék kereszteződésétől déli irányban, 50 m-re található, időszakos víznyelőbarlang. **Mérete:** hossza: 176 m, mélysége: -40 m. **Anyaga:** eocén mészkőben, ÉK-DNy-i járat irányokkal. **Térkép:** 1995-ben készült (4. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel biztonságos. **Megjegyzés:** jelenleg a végpontja biztató, így aktívan kutatják. 1. számú fotó.

23. Padragi-zsomboly

Helye: Kab-hegyen a Savanyú Jóska-barlangtól kb. 800 m-re, Jókai-bánya felé. **Mérete:** hossza: 9 m, mélysége: -8 m. **Anyaga:** eocén mészkőben. **Bejárása:** Barlangjáró felszerelésben. **Térkép:** ? nem találtunk, ezért itt térképezni szándékozunk **Megjegyzés:** jelenleg a végpontja biztató, alatta kréta kori szénbánya található, lejjebb a bányahasadék. Feltárása fokozott figyelmet igényel, az estleges mérges gázok jelenléte miatt. 2. számú fotó.

Padragi-sziklák-barlangja

Helye: Kab-hegy lábánál, a padragi sziklák alatt. **Mérete:** hossza: 5 m, mélysége -0 m. **Anyaga:** eocén mészkőben. **Bejárása:** egyénileg, turista felszereléssel lehetséges. **Térkép:** 2003-ban mi térképeztük fel (5. számú melléklet). **Megjegyzés:** valójában sziklafülke, de a barlang fogalmának megfelel. Szakirodalmakban nem találtuk, így új barlangnak minősül. Továbbjutási lehetőség a szálkő hasadékban. 3. számú fotó.

24. Pokol-lik, más néven Búvó-lik, Bújó-lik, Kongó-lik, Sobri Jóska barlangja

Helye: Kab-hegyen a Jókai-bányától a jelzett úton, térképen Savanyú Jóska-barlang néven. **Mérete:** hossza: 19 m, mélysége: -6 m. **Anyaga:** eocén mészkőben. **Bejárása:** egyénileg, turista felszereléssel, lámpa szükséges. **Térkép:** ? nem találtunk, így a

továbbiakban térképezni szeretnénk. **Megjegyzés:** a végpont kitöltését sem ismerjük, nincs kizárva a továbbjutási lehetőség. Alatta kréta kori szénbánya található. A barlang előtti ismertető tábla bazalt barlangnak tünteti fel. Ez nem igaz. 4. számú fotó.

Bányahasadék

Helye: Kab-hegyen a Savanyú Jóska-barlangtól kb. 300 m-re, a Jókai-bánya felé. **Mérete:** kb. 30 m hosszú, 1 m széles és –30 m mélységig ért le a mérőszalag, a kő mintha tovább esett volna. **Anyaga:** eocén mészkő. **Térkép:** ?. **Megjegyzés:** feltehetően bányahasadék, mivel a szénbánya felett van, feltárása veszélyes! Mérges gázok jelenléte lehetséges! 5. számú fotó.

KAPOLCS

37. Pokol-lik más néven Kapolcsi Pokol-lik

Helye: Kapolcs határában, a Bodoró-hegy délkeleti sziklaperemén nyílik. **Mérete:** hossza: 51 m, magassága: +4 m. **Anyaga:** bazalt. **Térkép:** 1983-ban térképezte Eszterhás I. (6. számú melléklet) **Bejárása:** turista felszereléssel lehetséges. **Megjegyzés:** ajánlott lámpát vinni a végponti tavak megtekintéséhez. Érdekessége, hogy a barlangot több mint 3 000 éve ismerik. 6. számú fotó.

NAGYVÁZSONY

55. Baglyas 1-2.-víznyelőbarlang

Helye: Kab-hegyen a D-nyiladék és a 3. nyiladék déli sarkában található, lefelé a Som úton jobbra található az 1-es (7. számú fotó), míg egy picit lejjebb bal oldalt a 2-es, (8. számú fotó). **Mérete:** az 1-es hossza az addig kb. 10 m hosszúságú barlangot az útépitők szálkő szintbe feltöltötték és az útépités miatt a vízfolyás áthelyeződött a másik oldalra, ahol az 1-es után a 2-es harapódzott le. Feltárását aknamélyítéssel oldottuk meg. A barlangot kb. –10 m mélyen a szálkőben megtaláltuk. Az ácsolat időközben veszélyesé vált, ezért itt a kutatás szünetel. **Anyaga:** a kitöltődése bazaltbombás volt, a szálkő feltehetően dolomit. **Térkép:** eddig nem készült. **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel lehetséges, barlangjáró felszereléssel, kötelezően fokozott óvatosság mellett, mert omlásveszélyes! **Megjegyzés:**

további kutatása ígéretes, mivel megvan a barlang, csak a biztonságos bejutást kell megteremteni.

59. Fortuna-barlang

Helye: Kab-hegyen az Országos Kék-túra Útvonalán Úrkút déli szélétől, az 1 300 m szintvonalnál, egy régi vasúti töltés keleti oldalában található a Zs-5-ös víznyelő, melynek oldalában nyílik a Fortuna-barlang. **Mérete:** hossza: 72 m, mélysége: -19,5 m. **Anyaga:** alsó-liász mészkőben képződött. **Térkép:** 1995-ben készült (7. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel biztonságos. **Megjegyzés:** az elmúlt években a végponti szifon leszívásával próbálkoztak, gyakorlatilag továbbjutás nem történt. 9. számú fotó.

60. Halász Árpád-barlang

Helye: Kab-hegyen az Öreg-köves-víznyelőbarlangtól kb. 1 km-re Ény-i irányban található. **Mérete:** hossza: 72 m, mélysége: -6 m. **Anyaga:** Pliocén bazaltban képződött. **Térkép:** ? **Bejárása:** ? **Megjegyzés:** esetleg mesterséges?

61. Macska-lik

Helye: Kab-hegyen az 5. sz. nyiladék északi végétől KDK-i irányban, 200 m-re található. **Mérete:** hossza 40 m, mélysége: -16 m, magassága: +4 m. **Anyaga:** Eocén mészkőben képződött. **Térkép:** 1979-ben készült (8. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel biztonságos. **Megjegyzés:** a kitermelt anyag mindig visszamosódik, jelenleg valószínű újra el van tömődve. 10. számú fotó.

66. Öregköves-víznyelőbarlang

Helye: Kab-hegyen a C jelzésű és a 3. sz. nyiladék kereszteződésétől 200 m-re, DK-irányban található az (M-4)-es víznyelő 60 m átmérőjű tölcsére. **Mérete:** hossza: jelenleg 259 m, mélysége: -27 m. **Anyaga:** felső triász mészkőben képződött. **Térkép:** 1995-ben készült (9. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel lehetséges, mert omlásveszélyes! Fokozott óvatosság mellett ajánlott! **Megjegyzés:** a barlang az egyik fő kutatási terület, jelenleg is van egy továbbvezető járat, amiről nem tudjuk, hogy mekkora. 11. számú fotó.

NYIRÁD

72. Darvastó-barlang

Helye: a barlang a felszíni bauxitbánya területén, a lehányászott rétegek alatt kb. 20 m-re található, a levezető lépcsősortól jobbra kb. 15 m-re. **Mérete:** hossza: 10 m, mélysége: -4 m. **Anyaga:** A barlang dolomitos mészkőben alakult ki. **Térkép:** 1985-ben készítettük (10. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel lehetséges. **Megjegyzés:** a végpontok ellaposodó termek végein vannak, ami kitöltődés, tulajdonképpen bemosódás. További kutatása biztató, mivel nagy esély van itt a karsztvizekhez való könnyű lejutáshoz. 12 számú fotó.

PULA

75. Farkas-árki 2.- barlang

Helye: Kab-hegy lábánál, Pula falutól Ény-i irányban, kb. 1 km-re a Farkas-árokba felfelé haladva bal oldalt, kb. 15 m-re az árok oldalában. **Mérete:** hossza: 6 m, -0,2 m mély. **Anyaga:** felső triász dolomit. **Térkép:** ? Nem ismert. **Bejárása:** egyszerű. **Megjegyzés:** kutatása ígéretes, mert a végponton nagy huzat észlelhető.

76. Pulai-bazaltbarlang

Helye: Kab-hegy lábánál, Pula falutól Ény felé, erdő borította lankás emelkedőn, jelzés nélküli erdészeti utakon, közel 2 km megtétele után (két nyiladékot keresztezve). **Mérete:** hossza: 151 m, mélysége: -22 m. **Anyaga:** pliocén bazalt. **Térkép:** 1984-ben készült. (11. számú melléklet). **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel lehetséges. **Megjegyzés:** érdemes a végpontokat megvizsgálni, hátha a dolomitból lejjebb lehetne menni a berogyást előidéző üledékes kőzetbe, ahol nagyobb méretű barlangra lehet számítani.

TALIÁNDÖRÖGD

109. Pokol-lik

Helye: Taliándörögdtől ÉK felé, a farkas kúttól északra 1,1 km, a Vigánd-verem torkolatába, a nyugati oldali sziklában. A tengerszint feletti magassága 259 m. **Mérete:** hossza: 7 m, magassága: +4 m. **Anyaga:** ? mészkő. **Térkép:** 2003-ban készítettem el. (12. számú melléklet). **Bejárása:** a turistáknak is egyszerű, s mivel van egy felső ablak szerű bejárata így látványos is. **Megjegyzés:** érdemes a végpontokat megvizsgálni, és egy végponti próbabontást végezni, hátha itt lehet bejutni a nagy rendszerbe. 13 számú fotó.

TAPOLCA

Tapolcai-tavasbarlang

Helye: Tapolca, Vörösmarty utca. **Mérete:** hossza: 3 251 m, mélysége: -22 m. **Anyaga:** mészkő. **Térkép:** 1993-ban készült. **Bejárása:** van turista szakasz, barlangjáró, barlangkutató és bűvár szakasz. **Megjegyzés:** továbbjutási lehetőségek: csak a víz alatti szakaszokon lehetségesek. A 4 450 kataszteri tájegységhez tartozik a barlang.

Kórház-barlang

Helye: Tapolca, Kórház alatt. **Mérete:** hossza 2 280 m, mélysége -34,8 m. **Anyaga:** mészkő. **Térkép:** 1995-ben készült. **Bejárása:** van légzőszervi terápiás szakasz, barlangjáró, barlangkutató és bűvár szakasz. **Megjegyzés:** továbbjutási lehetőségek víz alatt és szárazon is lehetségesek. A 4 450 kataszteri tájegységhez tartozik a barlang.

ÚRKÚT

110. Csárda-hegyi-barlang

Helye: Kab-hegy lábánál az Úrkút feletti Csárda-hegyi felszíni őskarsztos mangánbánya területének hátsó részénél. **Mérete:** hossza: 10,3 m, mélysége: -5 m. **Anyaga:** liász mészkő. **Térkép:** 2003-ban készítettem el (13. számú melléklet). **Bejárása:** barlangjáró alap felszerelés szükséges, overall, lámpa. **Megjegyzés:** érdemes a végpontokat megvizsgálni, és egy végponti próbabontást végezni, hátha itt lehet bejutni a nagy rendszerbe. A krétában

kezdekk karsztosodni, a juraidőszakban nemcsak mészkő, hanem mangán érc is keletkezett itt. Ez alacsony terület volt és a feljebb képződött mangánérc belepusztult. 14. számú fotó.

Dozmat-réti-víznyelő

Helye: Kab-hegyen a Dozmat réten. **Mérete:** kb. 15 m átmérőjű, és –12 m mély tölcser szerű beszakadás. **Anyaga:** a földolomit és a dachstejni mészkő átmenet, kőszén réteg. **Térkép:** turista térképen. **Bejárása:** turista felszerelésben. **Megjegyzés:** eső idején látványosan nyel. 15. számú fotó.

112. Zsófiapusztai-víznyelőbarlang

Helye: Kab-hegy lábánál, Zsófiapusztától Ény-ra, kb. 300 m-re. **Mérete:** hossza: 15 m, mélysége: –5,6 m. **Anyaga:** felső triász mészkő. **Térkép:** ?. **Bejárása:** csak barlangi túravezetővel, barlangjáró felszereléssel lehetséges. **Megjegyzés:** a szövetség fő kutatási helye volt, a legígéretesebb kutató hely volt, mivel sok vizet nyel a 2,5 km² vízgyűjtő területről. Csapadék esetén, sajnos a nagy törmelék megálljt parancsolt. 16. számú fotó.

ÖCS

Kirándulásunk kiindulási pontja és végállomása Öcs falu, eddig ugyan itt még barlangot nem találtak, de van már Barlangkutató Múzeum! Bőven van geológiai és barlangtani látnivaló is!

Pliocén puhatestű fauna Öcsről

Helye: Öcs környéke Pulától Padragig, ahol még tengeri sünöket is sikerült gyűjteni. **Anyag:** pontusi, felső-triász, plisztocének lehetnek. 81 féle mészváz fajt találtak itt, lásd a 14-15. számú mellékletet!

Öcsi források

Helye: a falu alatt a térképen jelölve, mint Kinder-tó, betápláló forrása több is lehetett a 3. térkép szerint. Kinder-tó néven Dr. Kessler Hubert 1959-ben 5 040 liter/perc vízhozamot mért. **Megjegyzés:** a korabeli elmondások szerint itt alsó meghajtású malom is működött, amiről köztudott, hogy csak bővizű forráshoz telepítették. A korabeli elmondások a tó melletti

őstemetőről is beszámolnak. Könnyen elképzelhető, hogy milyen virágzó élet lehetett itt amikor a falu a tó partján állt.

Alginit bánya

Helye: Kicsit feljebb Öcs-Pula között félúton található, ami tulajdonképpen ősláp.
Anyaga: telepeit a kocsonyás-szivacsos, tojásdad sejtekből építik fel a zöld algák. Innen a név is alga, alginit. A sejtek olajat szintetizálnak, az alginit pedig végeredményben olajpala, összetétele pedig az alga biomaszán kívül, az agyaggá elmállott vulkáni por (tufa). Az alginitet ma talajjavítónak használják. Túránk ezzel látszólag véget ért, de állomásainak tárgyi bizonyítékai a Barlangkutató Múzeumban megtekinthetők. A kiállítás megtekintésére ez úton szeretettel invitálunk minden kedves olvasót.

Barlangkutató Múzeum

Helye: Öcs. Szabadság utca 13. Megalakulása a Kapolcsi Művészetek Völgye Fesztiválnak köszönhető. A 2001. évben Öcs község is csatlakozott a Kapolcs, Taliándörögd, Monostorapáti, Pula falvakban megrendezendő Művészetek Völgye Fesztiválhoz. A fesztivál ideje alatt a résztvevő falvak minden szabad helyiségében művészeti előadásokat, kiállításokat, koncerteket rendeznek. Így 2001-től Öcs faluban a Kardos család tulajdonában lévő barlangkutató házból múzeumot alakítottunk ki. 2002-ben a kutatóház elnyerte a völgy legjobb kiállítása címet. Napi 300-400 látogató fordult meg a kutató házban, amely mindenkinek elnyerte a tetszését. A fesztivál ideje alatt élő tárlatvezetés volt a kutatóházban, amely akár egy túravezetésnek is beillett. A kiállított tárgyakhoz egy-egy expedíciós élménybeszámoló is tartozott, így a látogatók sok érdekes történettel ismerkedhettek meg. A kiállítás egy régi romos parasztházban került megrendezésre, ahol régi bútorokon kerültek bemutatásra a barlangkutató eszközök, felszerelései, kögyűjtemény, ásványok, csiszolatok, őslénytani leletek, jelvénygyűjtemény stb. 17. számú fotó. A tisztaszobában kerültek kiállításra a legbecsesebb tárgyak, köztük Dr. Kessler Hubert sisakja, tájolója, mászókötele és az ország különböző részeiből, barlangász társaink által adományozott lámpák, sisakok, mászó felszerelések. A nagy magyar barlangkutató expedíciókról, amelyek a világ legmélyebb barlangjaiban voltak, azok tárgyi eszközei. A konyhában a barlangkutató konyhatitkait mutattuk be: vékony csiszolatokat és átvilágító berendezésük, amely egy régi mives fürdő henger öntöttvas alsó része volt. A polcokon fehér-piros papír tetejű üvegekben tárolt kövek, ásványok kis kagylók, csigák, numuliteszek. A tűzhelynél a laboratóriumi munkáknál használatos és a kutatásoknál használatos tűzszerszámokat mutattuk be. Szintén a

konyhában helyeztük el a cseppkő-kormeghatározási tudományos programunkhoz használt, hosszában végigvágott, polírozott cseppköveket. A program lényege: barlangokból származó álló, hosszában kettévágott és felcsiszolt cseppköveken mért réteg vastagság, mint évi ciklus grafikonjának összehasonlítása a cseppkő feletti felszínen nőtt és kivágott fa cikkelyén mért évgyűrű vastagságok grafikonjával. Ehhez lehet hozzá rendelni még a helyi csapadék görbét, mint állandót. A bükki kutatási területünkön a Kálmánréti-zombolyban egy Bölény csontra nőtt cseppkövet vizsgáltunk meg. Heidelbergben határozták meg a csont korát, a 28 cm-es cseppkövünk alsó kora 2 014 év. A Kálmán-réti cseppkő mellett még több bel- és külföldi expedícióból származó cseppkő látható. A házhoz tartozó régi asztalos műhelyt műteremmé alakítottuk át és a természetben tett túráink, fotói, festményei tekinthetők meg ott. Kialakult egy új művészeti irányzat is, illetve maga a természet alkotta mi csak fel ismertük alkotásait, mégpedig a kövek művészetét. A közel húsz darabból álló gyűjtemény néhány darabja: a karsztosodott mészkőből készült „kőkirály” a fotón közepén, a rétegesen kihűlt, széttört bazalt bomba neve a „kőbezárt kő” a fotón jobb oldalon, balra pedig az üledékes kőzetből készült „geológus szendvics” látható. 18. számú fotó. Az istállóban találtak helyet a barlangi közlekedés eszközei: az itató fölé lógatott barlangász kötélén ereszkedő mászó gépek. A sok tárgyi eszköz: mentőágyak, vasszánkóra épített csörlő, (hogyan télen a hóban a barlangig lehessen húzni, ott a fára kötve pedig lehessen a barlang végpontját képező anyagot eltávolítani, mélyíteni), de látható itt félbe vágott műanyag kuka is, (hogyan a lapos kuszodás járatokból is el tudják a barlangkutatók távolítani az útjukba álló törmeléket). A ház előterében pedig a helybéli túrákon, kutatásokon talált tárgyakat állítottuk ki: köveket, csontokat, eszközöket, fotókat.

Nem lenne igazi barlangkutató múzeum, ha nem lenne egy kis föld alatti hangulat is benne. Szerencsére a ház alatt van egy kis pince, amit a korabeli építők bazalt kőből raktak és a mai napig stabilan áll. A magunkfajta kőszerető embernek ez szemet gyönyörködtető látvány. (Lásd a 16. számú mellékletet!)

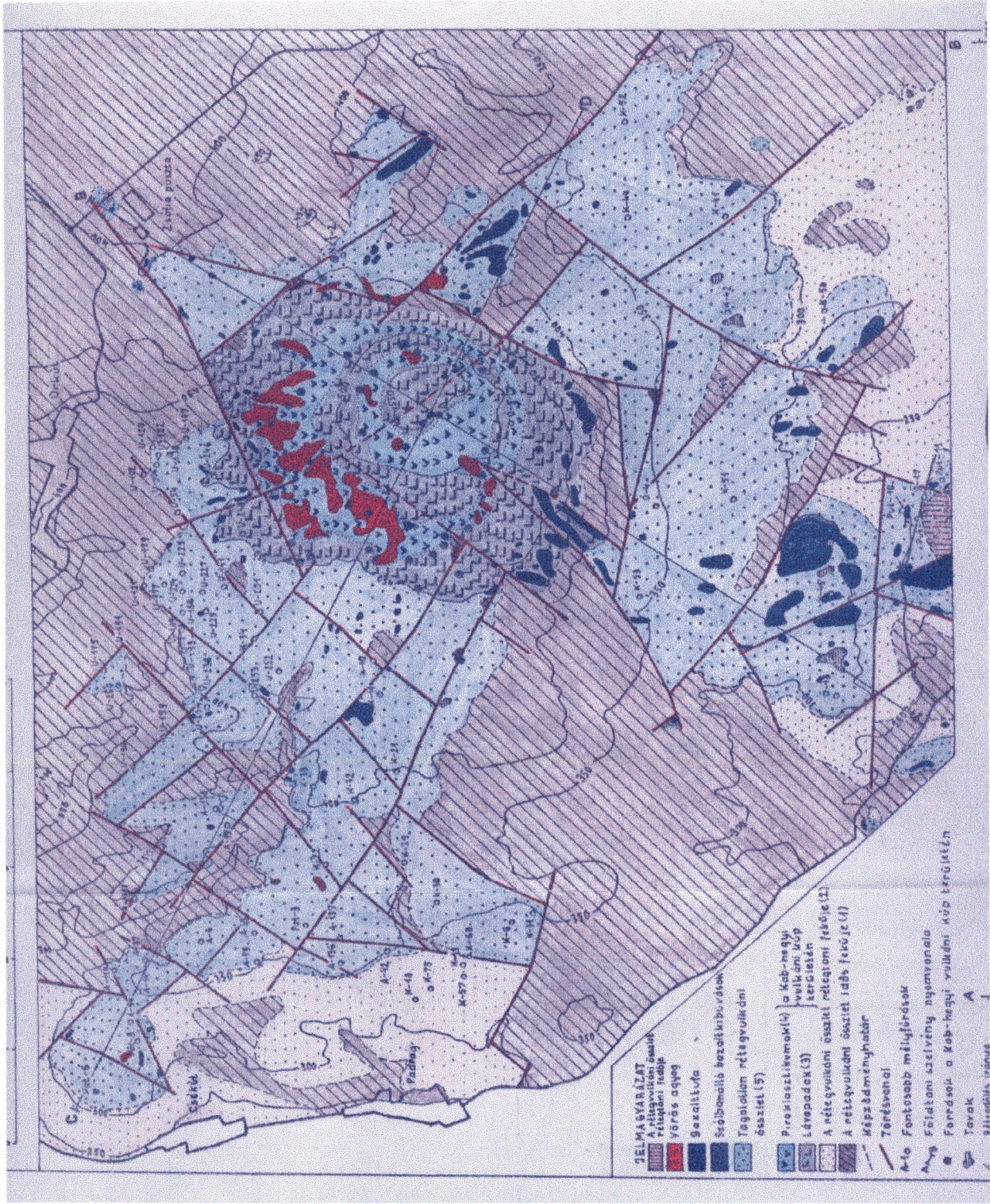
Nagy izgalommal készülünk a 2003. évi nyári Kab-hegyi Barlangkutató Táborra és arra, hogy újra láthassuk ezt a gyönyörű tájat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bartha F. (1956): Pliocén puhatestű fauna Öcsről. MÁFI. Évkönyve XLII. Kötet 3. füzet.
- Eszterhás I. (1986): A Pulai-bazaltbarlang és környéke. Karszt és Barlang, 1986. évf. I. füzet.
- Eszterhás I. (1994): A Pokol-lik. Lychnis, a Vulkánszpeleológiai Kollektíva kiadványa.
- Gyurman Cs. (1996): Kab-hegy 96". MKBT külön kiadás.
- Dr. Kessler Hubert. (1959): Az Országos forrásnyilvántartás. VITUKI. Évkönyve 7. szám.
- Kocsis Á. (2001): A Kab-hegy karszthidrológiai kérdései. BBESZ. Évkönyve 11. o.
- Kolláth J. (2000): Tapolca hasznosított barlangjainak bemutatása. BBESZ. Évkönyve 41. o.
- Dr. Korpás L. (1983): A Kab-hegy és környezetének vulkanológiai vázlata. Budapest, 1983.
- Markó L. (1954-66): A Veszprémi Barlangkutató Csoport jelentései, kézirat.
- Németh R. (1997): Adatok a Kab-hegy általános karsztfejlődéséhez – kézirat.
- Németh R. (2000): Az Öregköves-víznyelőbarlang feltárásának újabb eredményei.
- Schafer I. (2001): A Kab-hegyi Fortuna-barlang kutatása. BBESZ. Évkönyve 11. o.
- Szili I. (2002): Kab-hegy környéki kalandozások. 1-2 rész. Természet Világa 2002.

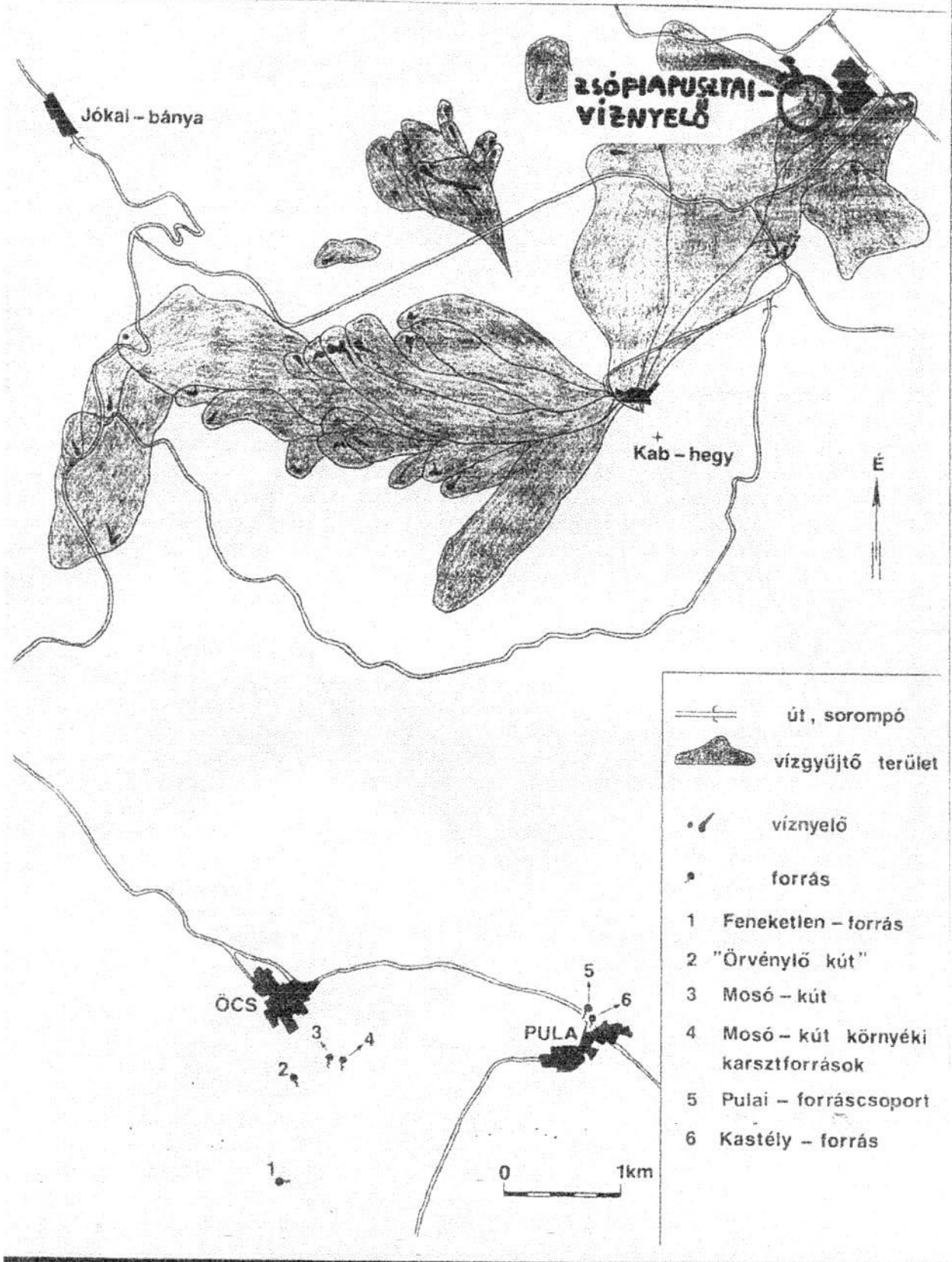
MELLÉKLETEK

1. A Kab-hegy és környékének vázlatos fedetlen földtani térképe.
2. A Kab-hegy víznyelői és karsztforrásai.
3. A Kab-hegy karsztobjektumainak elhelyezkedése.
4. Bújó-lik-víznyelőbarlang.
5. Padragi sziklák-barlangja.
6. Kapolcsi Pokol-lik-barlang.
7. Fortuna-barlang.
8. Macska-lik-barlang.
9. Öregköves-víznyelőbarlang.
10. Darvastó-barlang.
11. Pulai-bazaltbarlang.
12. Pokol-lik.
13. Csárda-hegyi-barlang.
14. Pliocén kori puhatestű fauna leletanyaga.
15. Pliocén kori puhatestű fauna leletanyag.
16. A Barlangkutató Múzeum.

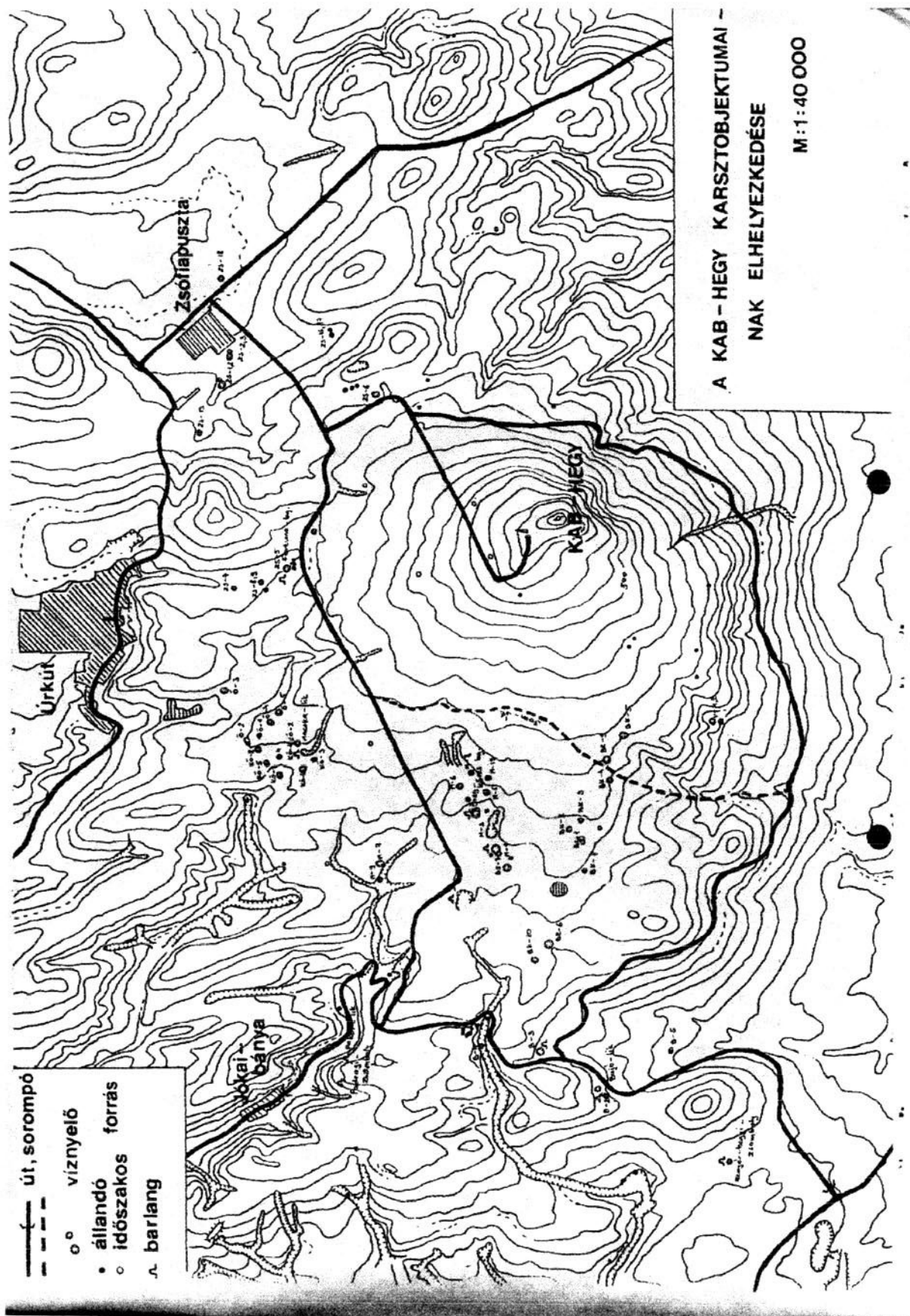

1. számú melléklet. A Kab-hegy és környékének vázlatos fedetlen földtani térképe. Mészáros J.-Csima K. 1969-1970. évi felvétele alapján szerkesztette: dr. Korpás L. 1982.

A KAB-HEGY JELENTŐSEBB VÍZNYELŐI ÉS AZ
 ÖCS - PULA KÖRNYÉKI KARSZTFORRÁSOK

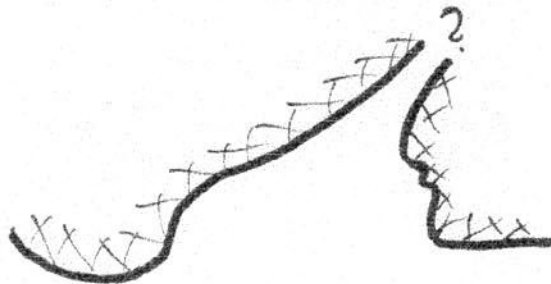

2. számú melléklet. A KAB-HEGY víznyelői és karsztforrásai, Kocsis Ákos után Kardos Boglárka.

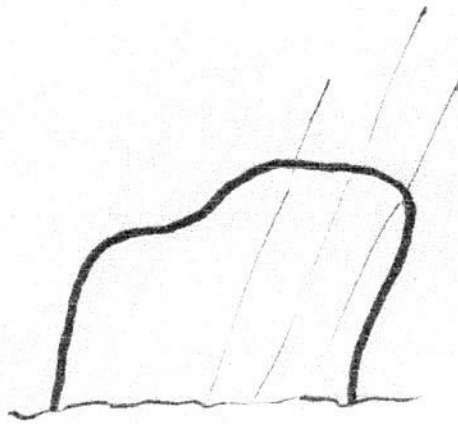

3. számú melléklet. A Kab-hegy karsztobjektumainak elhelyezkedése. Németh Róbert nyomán.

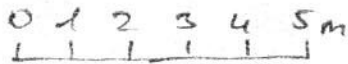
Padragi-sziklák-barlangja

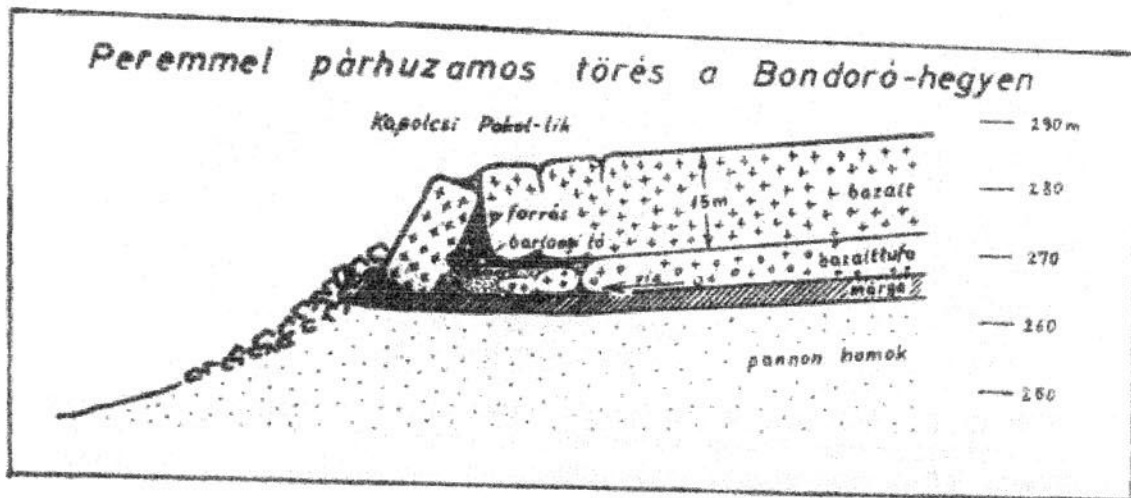
Alaprajz

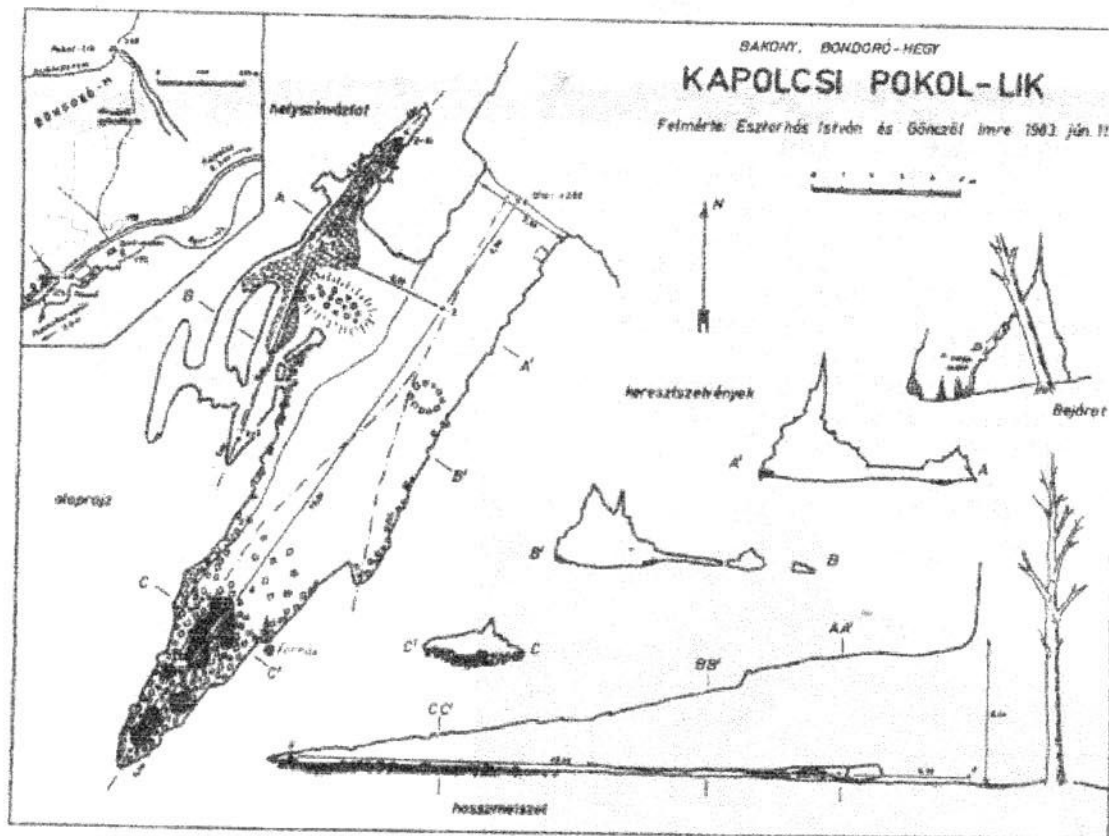
Bejárat

Felmérte és rajzolta: Kardos Boglárka, 2003

Idealizált metszet /szerkesztette: Eszterhás I/

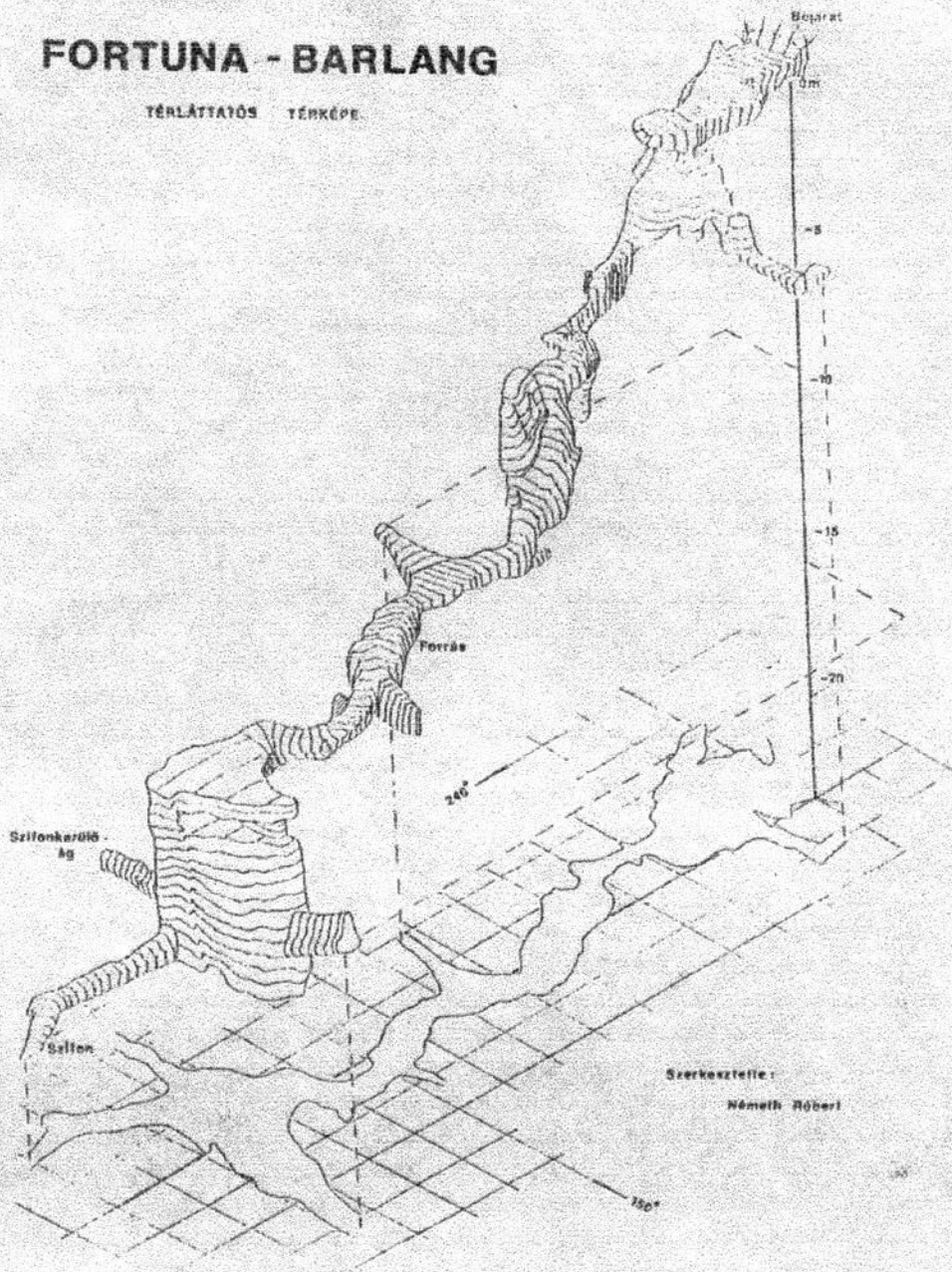

A kapolcsi Pokol-lik alaprajza és metszetei

6. számú melléklet. Kapolcsi Pokol-lik-barlang Eszterhás I. szerint.

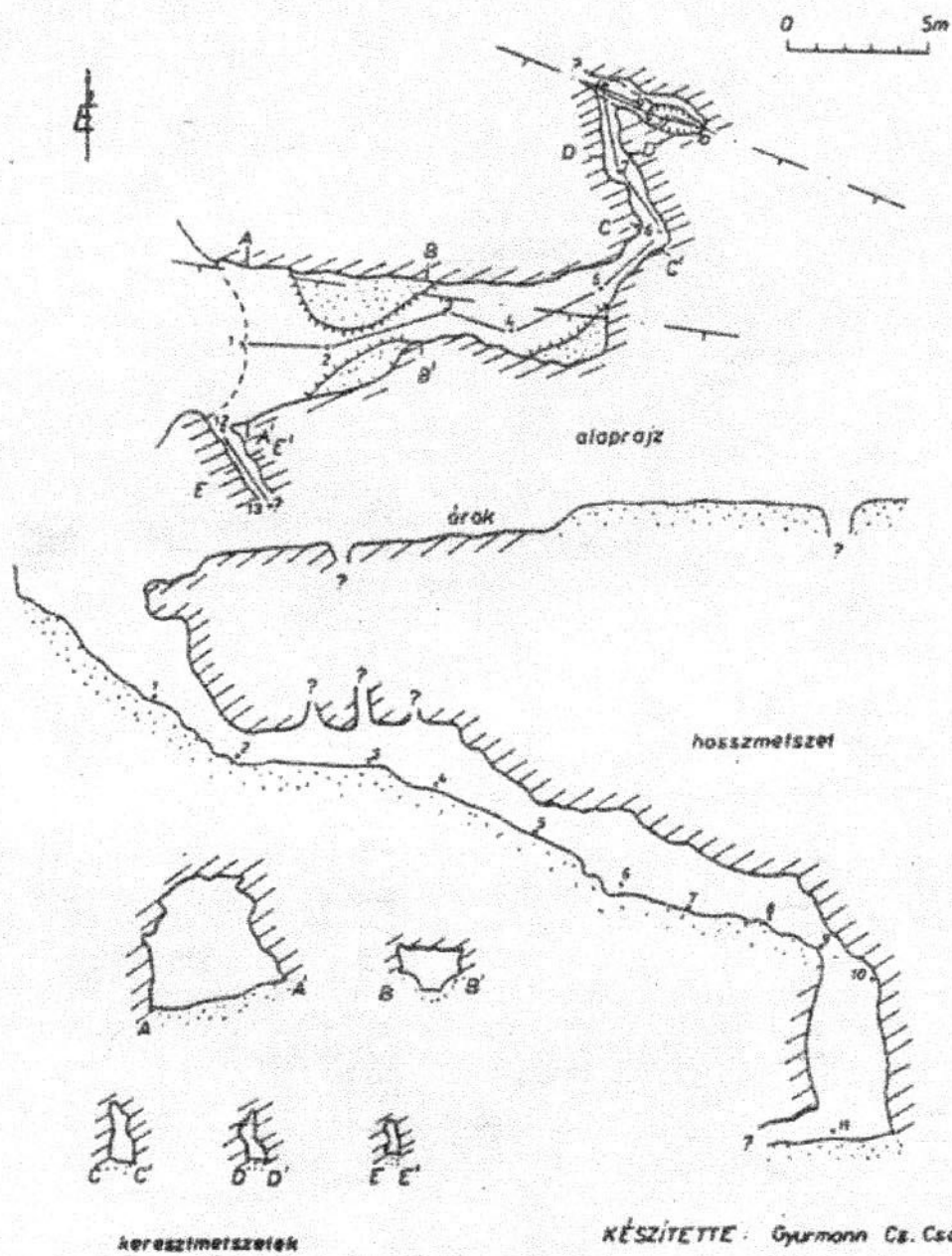
FORTUNA - BARLANG

TÉRLÁTTATÓS TÉRKÉPE

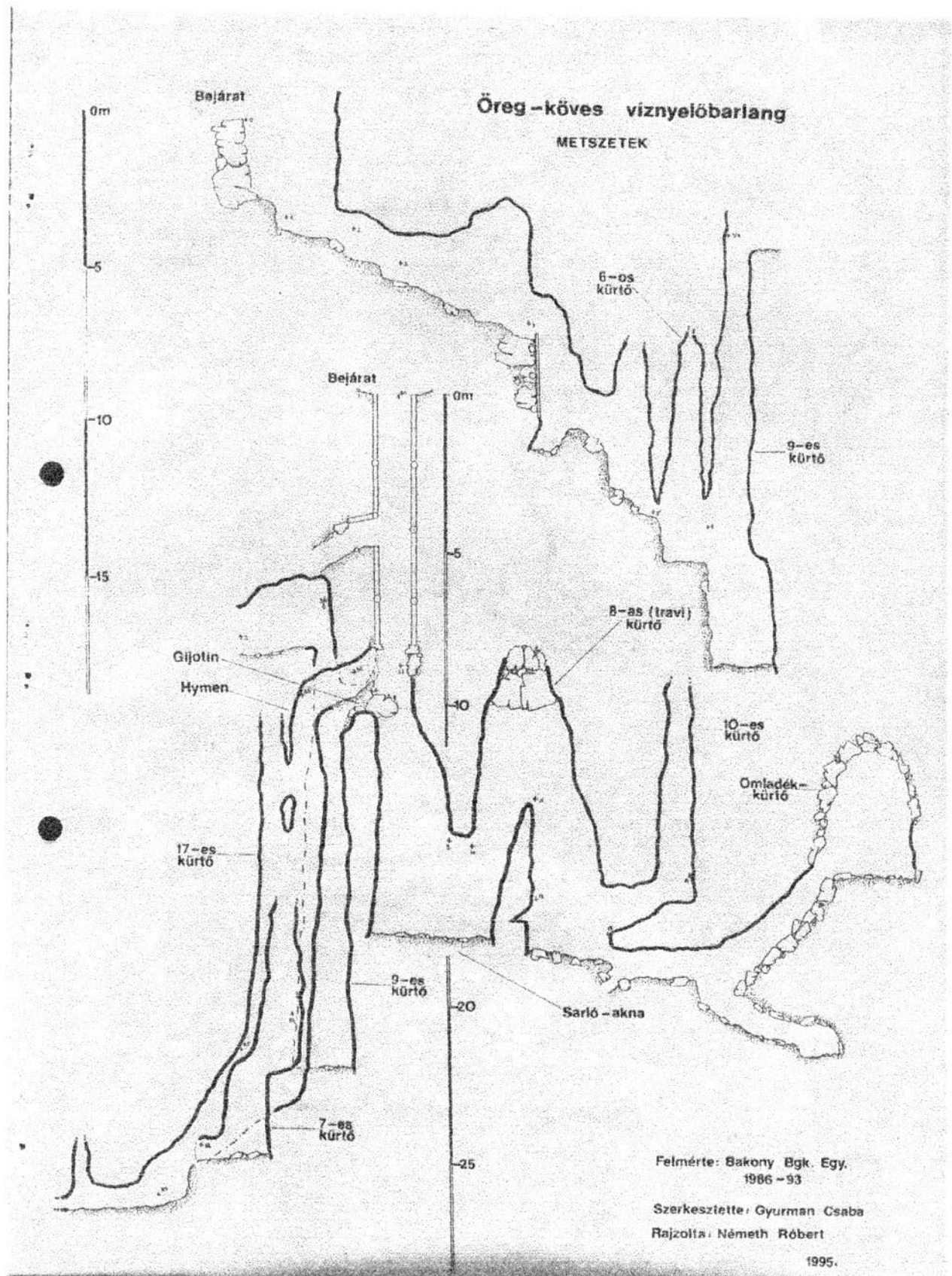

7. számú melléklet. Fortuna-barlang Németh R. szerint.

MACSKALIK VÍZNYELŐBARLANG

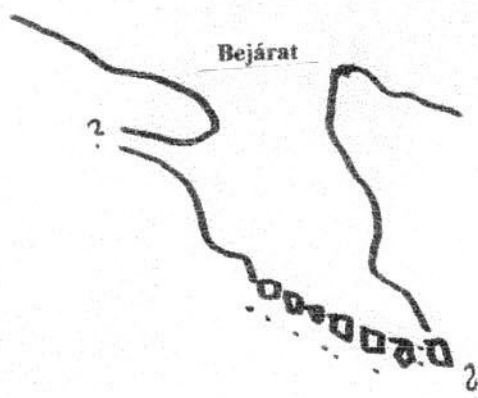

8. számú melléklet. Macska-lik-barlang, Gyurman Cs.-Csáky I.-Kalóz I. szerint.

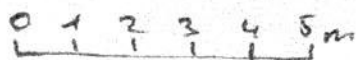
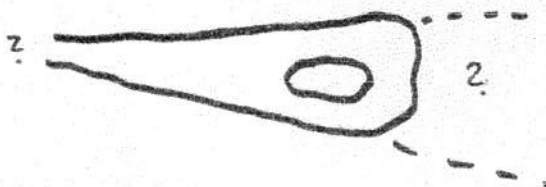

9. számú melléklet. Öregköves-víznyelőbarlang, Gyurman Cs.-Németh R. szerint

Darvastó-barlang

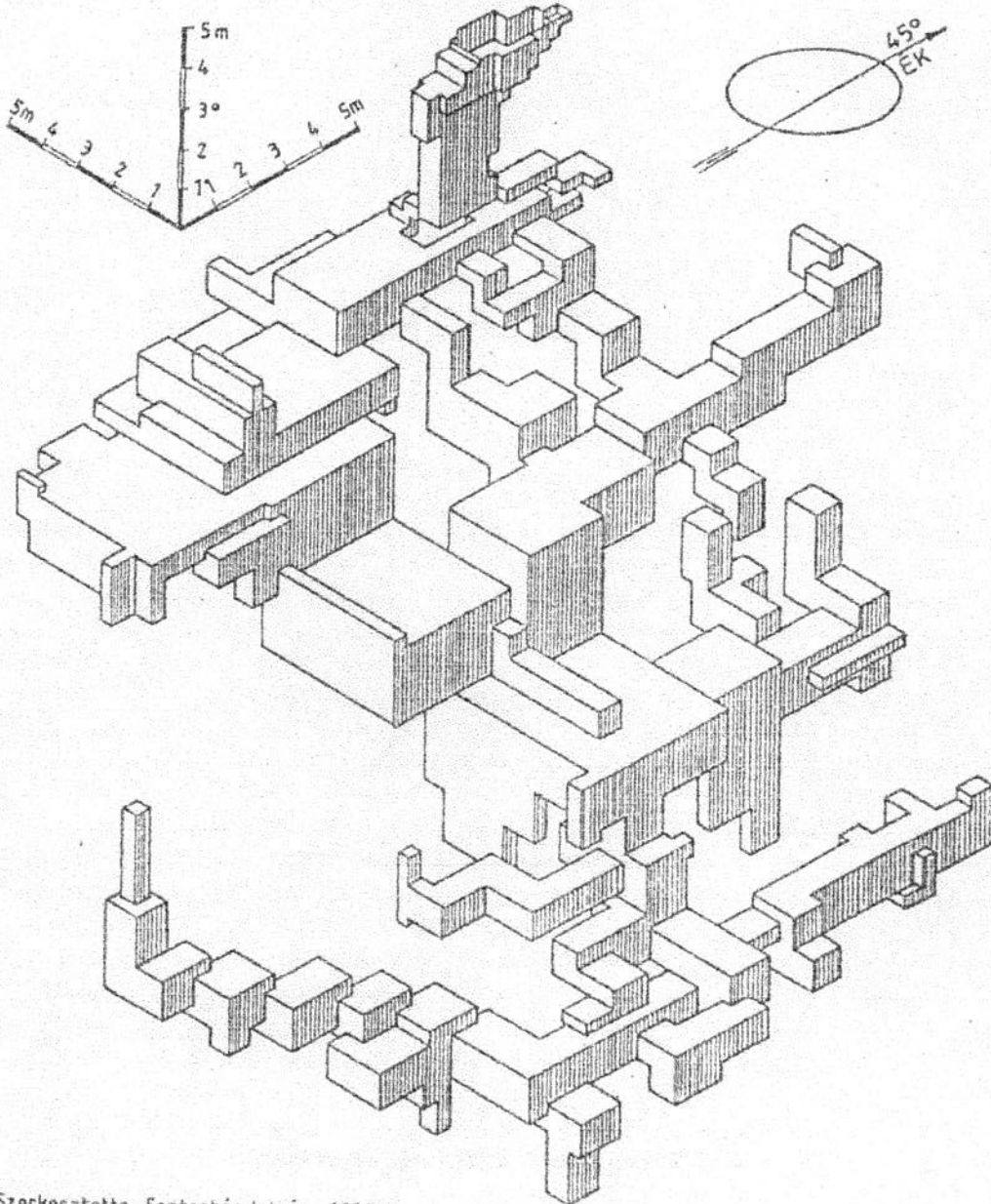

Alaprajz

Felmérte és rajzolta: Kardos Boglárka, 2003.

A PULAI-BAZALTBARLANG
Izometrikus képe

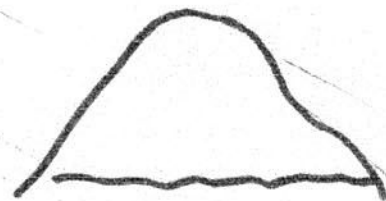
Szerkesztette: Eszterhás István 1984

11. számú melléklet. Pulai-bazaltbarlang, Eszterhás I.

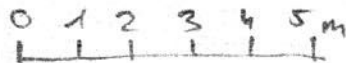
Pokol-lik

Alaprajz

Bejárat

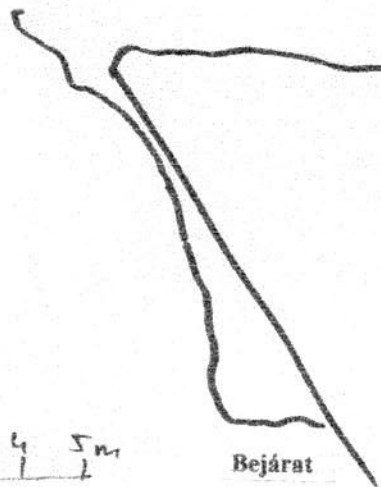

Felmérte és rajzolta: Kardos Boglárka, 2003.

Csárda-hegyi-barlang

Alaprajz

Bejárat

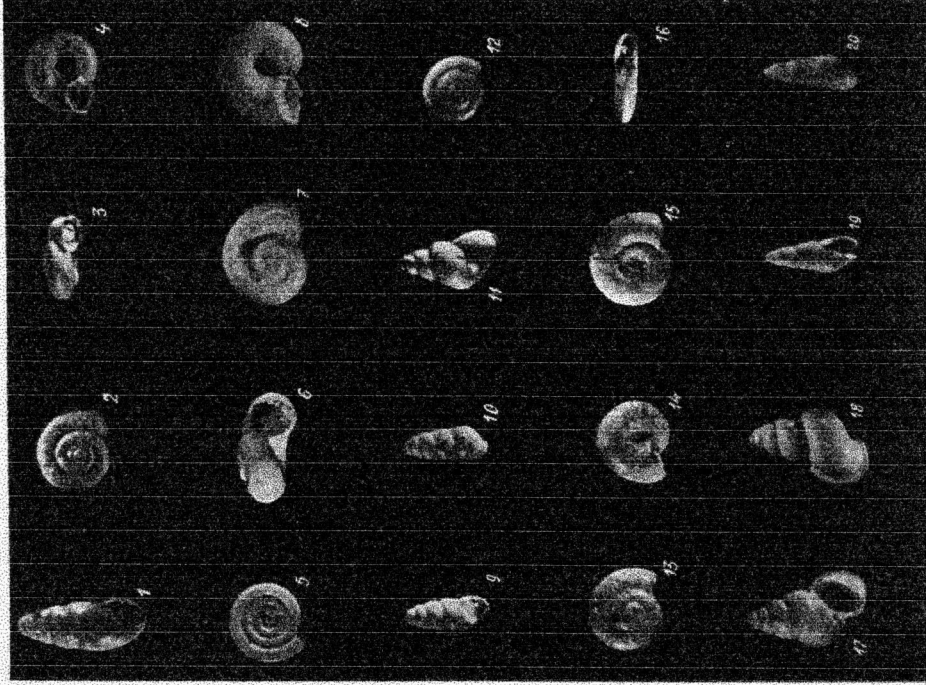
Felmérte és rajzolta: Kardos Boglárka, 2003.

TÁBLAMAGYARÁZAT — TAFELERKLÄRUNG

I. tábla — I. Tafel

1. *Cochitroga lubrica* var. *exigua* Msc. (5 ×)
- 2, 3, 4. *Valtonia costata* var. *erygnophthalus* n. f. (7,5 ×)
5. *Planorbis frankebergi* HALAS. (5 ×)
- 6, 7, 8. *Voluta pulchella* STUB. (7,5 ×)
- 9, 10. *Pupula limbola* REUSS (7,5 ×)
11. *Gadua* sp. (5 ×)
12. *Vitrea cristallina* MÜLL. (7,5 ×)
- 13, 14. *Zonitoides radiatulus* ALD. (7,5 ×)
15. *Planorbis confusus* SÖS (3 ×)
16. *Gyranthus pachycheilus* BRUS. (7,5 ×)
- 17, 18. *Emmericia pliocenica* SACCO (5 ×)
- 19, 20. *Acolla* sp. (5 ×)

I. TÁBLA — I. TAFEL

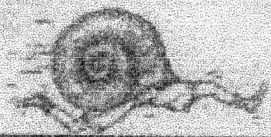
II. tábla — II. Tafel

- 1, 2. *Linnocardium süssi* n. sp. (3 ×)
 3, 4. *Congeria* sp. (3 ×)
 5, 6, 7. *Matamopsis stuarti* Fuchs. (3 ×)
 8, 9. *Vioiparus stuarti* Parrschi. — *Vioiparus Böchy*
 HALLAY. (2 ×)

II. TÁBLA — II. TAFEL

15. számú melléklet. Pliocén kori puhatestű fauna leletanyaga. Bartha Ferenc.

Barlangolás

Öcsön ugyan nincs barlang, mégis van. Kardos László barlangász, barlangkutató, barlangi mentő nemrég költözött Öcsre, ahol idén először nyitotta meg házát a nagyközönség előtt. Aki belép ebbe a mesterséges barlangba, és a lába elé néz fura dolgot láthat. No nem kürtöt, hanem sok-sok lábnyomot sorba a küszöb előtt. A barlangászt négy leánygyermekkel áldotta meg az ég, akik viszont úgy ismerik a mélység titkait és olyan szívvel vetik bele magukat a veszélyes kalandokba, mint bármelyik fiú. A lányok állítólag mind a mamájuk hasában voltak először barlangtúrán. Így nem csoda, hogy otthonuknak érzik ezt a világot. Ottjártamkor Kardos úr épp a kiállítás újabb darabjai után kutatott otthon, így csak Bogival találkoztam, a másodszületett gyermekkel. A kislány bámulatos tájékozottsággal vezetett végig a tárlaton, ahol megismerkedhettem a zombolyokkal, láttam geológiai szendvicset, sőt már azt is tudom, hogy hogyan működik a karbidlámpa. Miután megtanultam - ugyan csak elméletben, de úgy nagyon - a francia technikájú mászást, a lépőszár használatát és tudom mi az a nyolcas úgy érzem már csak egy igazi barlang hiányzik az életemből. Akinek kedve támad leereszkedni egy kicsit a mélybe, annak melegen ajánlom az öcsi "álbarlangot" a Szabadság utca 13 szám alatt. Ha szerencséje van, találkozhat Kardos úrral is, aki a világ legmélyebb és leghosszabb barlangjaiban expedíciózott, de ne bánja, ha csak a lányaival fut össze, ők is kifizetői ismerői a térgrafikonoknak és a kőzeteknek, még ha nem is látszik rajtuk.

ga

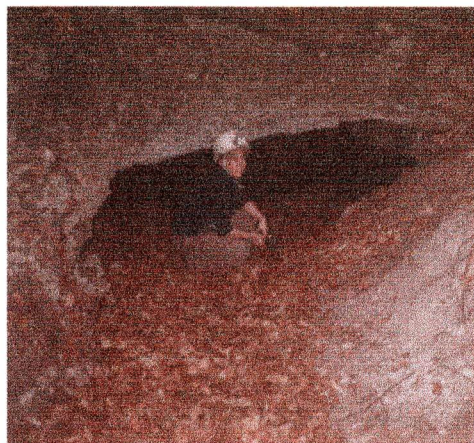

FOTÓ MELLÉKLETEK

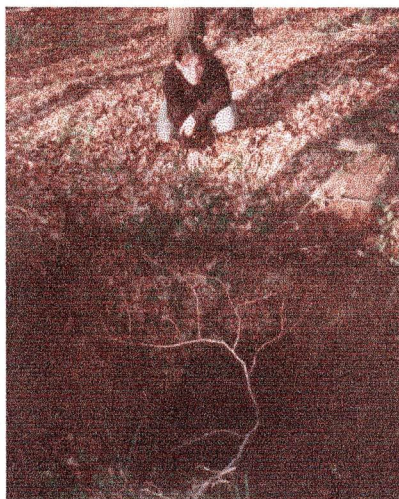
1. Bújó-lik.
2. Padragi-zsomboly.
3. Padragi-sziklák-barlangja.
4. Pokol-lik, Sobri Jóska-barlang.
5. Bányahasadék (Jókai bánya).
6. Kapolcsi Pokol-lik.
7. Baglyas 1.-barlang.
8. Baglyas 2.-barlang.
9. Fortuna-barlang.
10. Macska-lik.
11. Öregköves-víznyelőbarlang.
12. Darvastó-barlang.
13. Pokol-lik.
14. Csárda-hegyi-barlang.
15. Dozmat-réti-víznyelő.
16. Zsófiapusztai-víznyelőbarlang.
17. Ásványgyűjtemény a barlangkutató múzeumban.
18. A kövek művészete: középen a „Kőkirály”, jobbra a „Kőbezárt kő”, balra pedig a geológus szendvics.

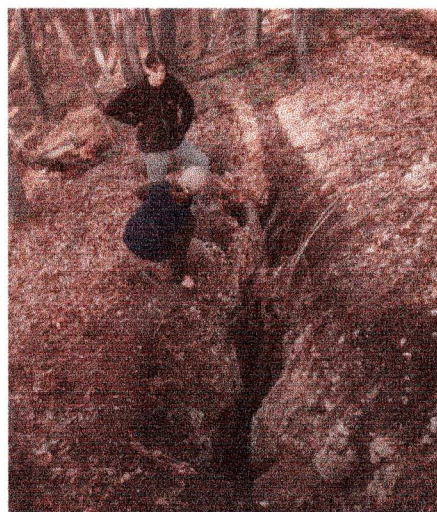
1. Bújó-lik

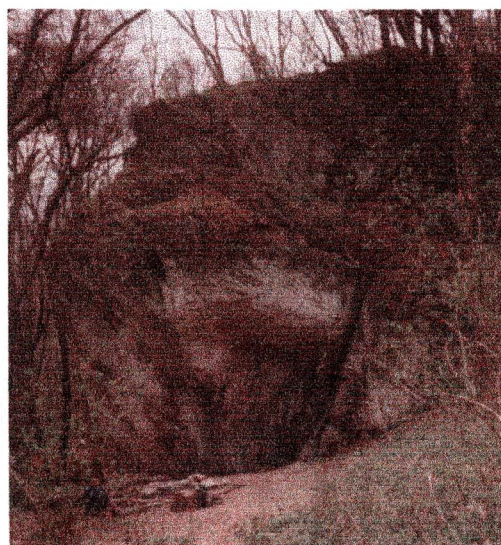
4. Pokol-lik, Sobri Jóska-barlang

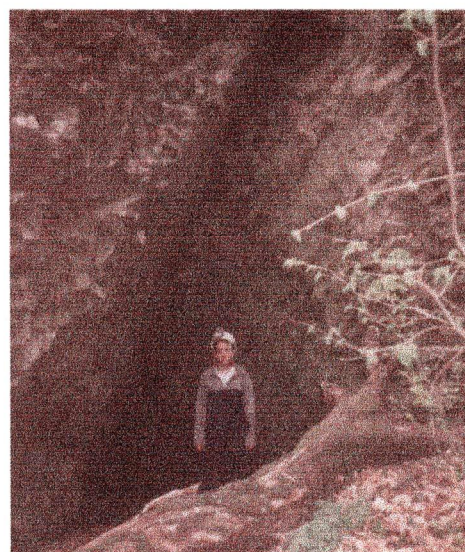
2. Padragi-zsomboly

5. Bányahasadék (Jókai bánya)

3. Padragi sziklák-barlangja

6. Kapolcsi Pokol-lik

7. Baglyas 1.-barlang

10. Macska-lik

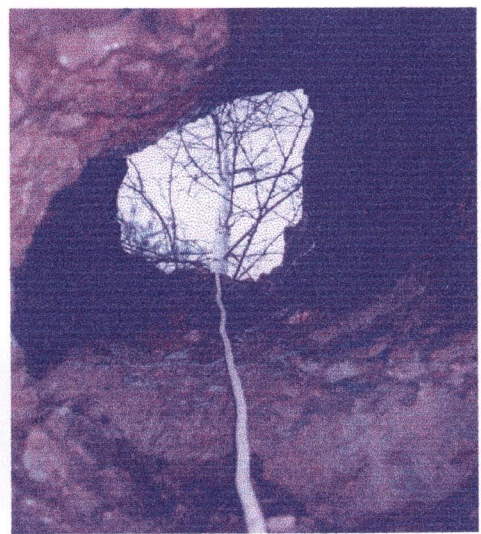
8. Baglyas 2.-barlang

11. Öregköves-víznyelőbarlang

9. Fortuna-barlang

12. Darvastó-barlang

13. Pokol-lik

16. Zsófiapusztai-víznyelőbarlang

14. Csárda-hegyi-barlang

17. Ásványgyűjtemény a barlangkutató múzeumban

15. Dozmat-réti-víznyelő

18. A kövek művészete:
középen a „Kőkirály”, jobbra a „Kőbezárt kő”,
balra pedig a geológus szendvics